

Ohje

5.12.2024

VN/28895/2024
VN/28895/2024-VM-2

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa koskevien riskienhallinta-, petostentorjunta-, ja valvontamenettelyiden järjestäminen tukiviranomaisessa

1. Tausta ja tavoitteet

Tukiviranomaisen on elpymis- ja palautumistukivälineestä annettavaa tukea koskevista riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimista annetun valtioneuvoston asetuksen (547/2024) nojalla laadittava riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimia koskeva toimintasuunnitelma, joka sisältää tukiviranomaisen riskiarvioinnin ja tiedot tukiviranomaisen tehokkaista ja oikeasuhtaisista toimenpiteistä ja menettelyistä petosten, lahjonnan, eturistiriitojen, päällekkäisen rahoituksen ja muiden sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi sekä valvontasuunnitelman sääntöjenvastaisuuksien havaitsemiseksi.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa seuraavalle ja koordinoivalle työryhmälle asetettu alatyöryhmä on valmistellut elpymis- ja palautumissuunnitelmaa koskevan riskienhallinta- ja petostentorjuntastrategian keväällä 2024. Tämä valtiovarainministeriön ohje täydentää riskienhallinta- ja petostentorjuntastrategiaa. Ohje täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelman riskienhallinta-, petostentorjunta- ja valvontakehikkoa antaen tukiviranomaisille konkreettista ohjeistusta riittävien toimenpiteiden toteuttamisesta EU:n ja kansallisen lainsäädännön noudattamiseksi ja unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi.

Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi jäsenvaltion on otettava käyttöön tehokkaat toimenpiteet petosten, korruption, eturistiriitojen ja päällekkäisen rahoituksen riskien ymmärtämiseksi ja hallitsemiseksi sekä estämiseksi. Lisäksi jäsenvaltion on kaikilla tasoilla otettava käyttöön tehokkaat ja oikeasuhteiset toimenpiteet, joilla varmistetaan henkilöstön tietoisuus näiden riskien ehkäisemiseen liittyvistä toimenpiteistä. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanossa velvoite ottaa asianmukaisesti EU:n taloudellisten etujen suojaaminen koskee Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annetun lain (RRP-laki) 9 §:n mukaisesti kaikkia lain 2 luvussa tarkoitettuja viranomaisia RRP-lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan.

Näiden toimien tavoitteena on muun muassa:

- suojata EU:n taloudellisia etuja;
- suojata EU:n ja kansallisten varojen moitteetonta varainhoitoa;
- varmistaa varojen hallintoihin osallistuvien henkilöiden esteettömyys;
- varmistaa soveltuvan kansallisen ja EU:n lainsäädännön noudattaminen ja
- säilyttää kansalaisten luottamus EU:n ja jäsenvaltioiden hallintoa kohtaan.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

1.1. Oikeudellinen kehys

Elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta annetun asetuksen¹ (RRF-asetus) 22 artiklassa säädetään unionin taloudellisten etujen suojaamista koskevista toimista elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) yhteydessä. Jäsenvaltioiden on tukivälinettä täytäntöön pannaan toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että tukivälineestä tuettuihin toimenpiteisiin liittyvä varojen käyttö on sovellettavan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaista erityisesti petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemisen, havaitsemisen ja korjaamisen osalta. Jäsenvaltioiden on tätä varten varmistettava vaikuttava ja tehokas sisäisen valvonnan järjestelmä ja aiheettomasti maksettujen tai virheellisesti käytettyjen maksuerien takaisinperintä.

Jäsenvaltioiden on tarkastettava säännöllisesti, että myönnetty rahoitus on käytetty asianmukaisesti ja että elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRP) mukaisten uudistus- ja investointihankkeiden toimenpiteet on toteutettu asianmukaisesti erityisesti petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemisen, havaitsemisen ja korjaamisen osalta. Lisäksi jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavien petosten, lahjonnan ja varainhoitoasetuksessa² määriteltyjen eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi ja ryhdyttävä oikeudellisiin toimiin väärään tarkoitukseen käytettyjen varojen takaisinperimiseksi.

Tukiviranomaisen velvollisuutena on varmistaa, että tukiviranomaisen toiminnassa noudatetaan soveltuvaa kansallista ja EU:n lainsäädäntöä, esimerkiksi valtiontukiin, julkisiin hankintoihin, pakotteisiin ja varainhoitoon liittyen. Huomioiden elpymis- ja palautumistukivälineen määräaikaisuus ja kertaluontoisuus, ohjeessa keskitytään elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeviin erityisiin edellytyksiin.

1.1.1. Euroopan unionin lainsäädäntö

RRF-asetuksessa (EU) 2021/240 säädetään elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta. Asetus sisältää muun muassa säännökset jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumissuunnitelmista ja niiden arvioinnista, riittävistä toimenpiteistä unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi, raportoinnista sekä rahoitusosuudesta ja rahoitusosuuksien maksamista koskevista pyynnöistä (maksupyynnöistä). Asetusta on täydennetty REPower EU-luvulla (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus RRF-asetuksen muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta (2023/435)).

RRF-rahoitus kohdennetaan, toteutetaan ja valvotaan varainhoitoasetuksen (2024/2509) mukaisia yleisiä periaatteita noudattaen.

Delegoidulla asetuksella (EU) 2021/2106 täydennetään asetusta (EU) 2021/241 vahvistamalla yhteiset indikaattorit sekä elpymisen ja palautumisen tulostaulun yksityiskohtaiset osat.

RRF-asetuksen ohella muut EU-oikeudelliset säädökset velvoittavat jäsenvaltiot suojaamaan unionin taloudellisia etuja petoksia ja väärinkäytöksiä vastaan oikeasuhteisin toimenpitein. Velvoitteet koskevat petosten ja muiden sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemistä, havaitsemista, korjaamista ja tutkimista, sekä hukattujen, aiheettomasti maksettujen tai virheellisesti käytettyjen varojen takaisinperintää ja soveltuvin osin hallinnollisten seuraamusten määräämiseen liittyviä toimenpiteitä. RRF:n täytäntöönpanon on tapahduttava moitteettoman

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2024/2509, unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä (uudelleenlaadittu).

varainhoidon periaatteen mukaisesti, mihin kuuluu petosten, veronkierron, lahjonnan ja eturistiriitojen tehokas ehkäiseminen ja tarvittaessa niistä syytteeseen asettaminen.

Velvoite jäsenvaltioille unionin taloudellisten etujen suojaamiseen ilmenee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 325 artiklasta. Sen mukaan unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta toimenpiteillä, joilla on ennaltaehkäisevä vaikutus ja jotka tarjoavat tehokkaan suojan jäsenvaltioissa sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa. Jäsenvaltiot yhteistyössä komission kanssa varmistavat, että määrärahat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti.

Varainhoitoasetuksen 61 artiklassa säädetään eturistiriitojen välttämisestä, jota sovelletaan kaikkiin EU:n talousarviosta peräisin oleviin varoihin ja kaikkiin hallinnointitapoihin. Eturistiriitoja koskevaa varainhoitoasetuksen 61 artiklaa sovelletaan sellaisenaan jäsenvaltioissa siltä osin kuin ne osallistuvat EU:n talousarvion toteuttamiseen. Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön tehokkaat ja oikeasuhtaiset toimenpiteet petosten, korruption, eturistiriitojen ja kaksikertaisen rahoituksen estämiseksi.

Varainhoitoasetuksen 129 artiklassa säädetään unionin rahoitusta saavien henkilöiden ja yhteisöjen velvoitteesta tehdä yhteistyötä Euroopan syyttäjänvirasto EPPO:n, Euroopan tilintarkastustuomioistuimen ja Euroopan petostentorjuntavirasto OLAF:n kanssa unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi.

1.1.2. Kansallinen lainsäädäntö

Suomen RRP:ssä kuvattu elpymis- ja palautumistukivälinevarojen monitasoinen hallinnointi- ja valvontajärjestelmä edellyttää, että lailla säädetään elpymis- ja palautumistukivälinevarojen, valvontaan ja tarkastukseen osallistuvista kansallisista viranomaisista ja niiden tehtävistä sekä kyseisten viranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista. Lain pääasiallisena tarkoituksena on suojata RRF-asetuksen edellyttämiä unionin taloudellisia etuja. Kansallinen laki Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta (RRP-laki) tuli voimaan 4.7.2022. RRP-laissa säädetään eri viranomaisten, kuten valtiovarainministeriön, valtiovarain controller- toiminnon, Valtiokonttorin, tukiviranomaisten, ja ministeriöiden rooleista, vastuista ja tehtävistä tukivälinevarojen hallinnoinnissa ja valvonnassa. RRP-lain 9 § velvoittaa luvussa tarkoitettut viranomaiset ottamaan Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaamisen asianmukaisesti huomioon hoitaessaan RRP-lain mukaisia tehtäviä. Lisäksi laissa säädetään elpymis- ja palautumistukivälinevarojen myöntämisen rajoituksista, tuen maksamisen ehdoista sekä seuranta- ja valvontakäytännöistä. RRP-laissa säädetään myös kansallisten viranomaisten tarkastus- ja valvontaoikeuksista elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käytön ja hallinnoinnin osalta.

RRP-lakia täydentävät valtiovarainministeriön asetukset (969/2022) hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksen laatimisesta sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa koskevavasta johdon vahvistuslausuman sisällöstä ja sen antamista koskevasta menettelystä. Tukiviranomaisen riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimista säädetään valtioneuvoston asetuksessa (547/2024).

Valtionavustuslaki (688/2001) koskee soveltuvin osin myös RRF-varoista myönnettävää tukea mukaan lukien säännökset koskien velvollisuutta valtionavun takaisinperintään sekä valtionavustuksen harkinnanvaraista takaisinperintää. Valtiontalouden tarkastusvirastosta annettu laki (676/2000) asettaa valtion viranomaisille velvoitteen ilmoittaa toiminnassaan tehdystä tai sen vastattavana oleviin varoihin kohdistuneesta väärinkäytöksestä tarkastusvirastolle. Lisäksi eri tukimuotoihin sovelletaan kutakin tukimuotoa koskevaa lainsäädäntöä.

Tukiviranomaisen on huomioiva toiminnassaan soveltuva julkisia hankintoja ja valtiontukia koskeva sääntely. Julkisia hankintoja koskeva kansallinen lainsäädäntö koostuu julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista (1397/2016) sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista (1398/2016).

Valtiontukia koskevan ns. menettelyasetuksen (neuvoston asetus 2015/1589) määräysten kansalliseksi toteuttamiseksi on annettu laki eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisön säännösten soveltamisesta (300/2001). Laissa säädetään tuen takaisinperinnästä sekä yrityksissä tapahtuvista tarkastuksista ja niihin liittyvästä poliisin antamasta virka-avusta. Laki myös mahdollistaa asetuksen antamisen tukien ilmoitusmenettelyn kansallisesta järjestämisestä.

Valtioneuvoston asetus valtiontukien ilmoittamisessa komissiolle noudatettavista menettelyistä (89/2011) sisältää yksityiskohtaiset säännökset tukiohjelmien ja yksittäisten tukien komissiolle ilmoittamisessa noudatettavasta menettelystä sekä ilmoitusmenettelyn poikkeukset, kuten de minimis -tuet ja yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset tuet. Asetus koskee myös valtiontukien seurantaan ja valvontaan liittyvien tietojen toimittamista.

Suomen perustuslain mukaisesti virkamies vastaa virkavastuullaan suorittamiensa virkatoimien lainmukaisuudesta. Rikoslain (39/1889) mukaan avustusten ja tukien väärinkäyttö ja sen yritys ovat rangaistavia tekoja. Hallintolaissa (434/2003) säädetään hyvän hallinnon edellytyksestä, muun muassa virkahenkilön esteellisyydestä.

2. Riskienhallinta

Riskienhallinnassa sovelletaan ennakoivaa, jäsenneltyä ja kohdennettua lähestymistapaa. Riskienhallintaa toteutettaessa tukiviranomaisen on huomioitava komission antamat suositukset ja ohjeistukset riskienhallintatoimille. Riskienhallinnan tavoitteena on tunnistaa, arvioida ja lieventää RRP:hen liittyvien prosessien ja menettelyjen sääntöjenvastaisuuksia koskevia riskejä sekä määrittää ja ottaa käyttöön todetut riskit huomioiden tehokkaat ja oikeasuhtaiset riskienhallintatoimenpiteet. Riskien arvioinnissa on otettava huomioon prosessien eri vaiheet, esimerkiksi hankehakuihin, hankevalintaan, hankkeiden toteutukseen, hankkeiden maksatuksiin ja hankintoihin liittyvät erilaiset riskit. Riskejä arvioidaan ja seurataan jatkuvasti osana RRP:n toimeenpanoa.

Riskikartoituksessa ja riskienhallinnassa hyödynnetään komission ”Petosriskinarviointi sekä tehokkaat ja oikeasuhteiset petostentorjuntatoimenpiteet” -ohjetta (EGESIF_14 0021 00).³

Riskienhallinnan toteutus voidaan jakaa seuraaviin vaiheisiin: riskien tunnistamiseen, riskienhallintatoimien suunnitteluun, riskiarviointiin sekä riskienhallintatoimien toteutukseen ja jatkuvaan riskien seurantaan sekä asianmukaisesti ilmoitus- ja raportointimenettelyihin. Toteutuksen suunnittelun työvaiheisiin kuuluu kohteen tunnistamisen rajaus, käsitteistön ja kriteerien määrittäminen, riskiarviointimenetelmien määrittäminen, dokumentaatioon ja taustaineistoon tutustuminen, arviointiryhmän kokoaminen sekä työvälineiden ja työtapojen suunnittelu. Ensimmäisen vaiheen tuloksena saadaan tarkennettu toteutussuunnitelma, toteutuksen aikataulu sekä käytettävät työkalut.

Toisessa vaiheessa toteutetaan riskiarviointi, johon sisältyy tiedonkeruu riskitekijöistä, käynnistävästä tekijöistä ja seurauksista, ennakoivien välineiden hyödyntäminen, riskianalyysi, riskien hallintatoimien määrittäminen sekä riskienhallintasuunnitelman dokumentointi. Riskianalyysissä ensimmäisenä määritellään arvioitava kohde, minkä jälkeen tunnistetaan riskitekijät. Riskitekijöiden tunnistamisen jälkeen arvioidaan riskien todennäköisyys sekä seurausten vakavuus. Riskianalyysin viimeisenä vaiheena arvioidaan vielä riskien suuruus. Riskianalyysiin osaluokkien määrittämisen jälkeen tarkastellaan riskien merkittävyyttä. Tämän perusteella määritellään toimet,

³ https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/guidelines/2014/fraud-risk-assessment-and-effective-and-proportionate-anti-fraud-measures_fi.

joilla riskejä pienennetään tai poistetaan. Jos riskien merkittävyys on vähäinen, voi riskien tunnistaminen olla toimenpiteenä riittävä. Toisen vaiheen lopputuloksena saadaan riskienhallintasuunnitelma, joka sisältää riskienhallintatoimenpiteet.

Viimeisessä vaiheessa riskienhallintatoimet toteutetaan. Toteutusvaihe sisältää suunniteltujen riskienhallintatoimien toimeenpanon sekä jatkuvan riskien seurannan ja arvioinnin, järjestelmällisen viestinnän ja kommunikoinnin riskienhallintatoimista sekä riskirekisterin ylläpidon. Näin saadaan ajantasainen tilannekuva ja riskienhallintatoimia voidaan päivittää sen mukaan.

Riskiarvioinnin kriteereissä tulee huomioida ja arvioida sekä vaikutukset että todennäköisyys. Riskien vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan riskien vaikutuksia tavoitteisiin, mikäli riski realisoituu. Vaikutuksia määritettäessä on huomioitava myös taloudellisten riskien merkittävyys sekä vaikutukset toimintaan.

2.1. Riskiarviointi

Osana riskienhallintatoimia tukiviranomaisen on toteutettava ja ylläpidettävä RRP-toimenpiteiden riskiarviointi. Riskiarviointia on päivitettävä vähintään 12 kuukauden välein. Riskiarvioinnin toteutuksessa tukiviranomainen voi hyödyntää komission ohjetta ”Petosriskinarviointi sekä tehokkaat ja oikeasuhteiset petostentorjuntatoimenpiteet” (EGESIF_14 0021 00)⁴ sekä liitteen 1 riskiarviointivälinettä. Riskiarviointivälineen tarkoituksena on auttaa tukiviranomaista tekemään sääntöjenvastaisuusskenaarioiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä koskeva arviointi.

2.1.1. Riskiarviointivälineen hyödyntäminen

Riskiarvioinnin helpottamiseksi liitteen 1 riskiarviointivälineeseen on määritetty ennalta esimerkkinä erilaisia riskejä. Riskiarviointia tehtäessä tukiviranomaisen tulee arvioida ennalta määritetyt riskit ja muokata tai poistaa tarvittaessa taulukosta toimenpiteeseen soveltuvia riskejä arvionsa mukaisesti. Tukiviranomainen voi lisätä taulukkoon rivejä, jos riskejä tunnistetaan enemmän.

Tukiviranomaisen riskienhallinnan itsearvioinnin keskeiset vaiheet:

1. **Brutton riskin tunnistaminen.** Brutton riski tarkoittaa riskin tasoa ennen kuin käytössä tai suunnitteilla olevien riskinhallintatoimien vaikutukset otetaan huomioon. Riskin määrällinen mittaaminen on yleensä yhdistelmä riskin *'todennäköisyydestä'* (miten todennäköinen riski on) ja *'vaikutuksesta'* (mitä taloudellisia ja muita seurauksia riskin toteutumisella on). Jotta arvioinnin johdonmukaisuus voitaisiin varmistaa, riskin todennäköisyyttä määritettäessä tulisi asettaa tarkasteltava ajanjakso, joka tässä tapauksessa on RRF:n voimassaolon aika.
2. **Käytössä olevat lieventävät riskienhallintatoimet.** Arvioidaan jo käytössä olevien brutton riskiä lieventävien riskienhallintavaimien tehokkuus.
3. **Nettoriski.** Nettoriskillä tarkoitetaan riskin tasoa sen jälkeen, kun käytössä olevien riskinhallintatoimien vaikutukset on otettu huomioon, eli nykytilanteessa.
4. **Toimintasuunnitelma tehokkaiden ja oikeasuhtaisten petostentorjuntatoimien käyttöönottamiseksi.**

⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/guidelines/2014/fraud-risk-assessment-and-effective-and-proportionate-anti-fraud-measures_fi.

5. **Tavoiteriski.** Tavoiteriski tarkoittaa riskin tasoa käytössä tai suunnitteilla olevien riskinhallintatoimien vaikutusten huomioon ottamisen jälkeen. Määritellään tavoiteriski eli riskitaso, jonka tukiviranomainen katsoo olevan hyväksyttävä.

3. Sääntöjenvastaisuuksien ennaltaehkäisy

Tukiviranomaisessa sääntöjenvastaisuuksia voidaan ennaltaehkäistä organisaatiotasolla henkilöstön riittävällä ohjeistuksella ja koulutuksella, toimivan riskienhallintamallin luomisella ja ylläpitämisellä, virkamiesten eettisten ohjeiden⁵ noudattamisen varmistamisella sekä tehtävien hallinnollisella eriyttämisellä RRP-lain⁶ 6 §:n 2 momentin mukaisesti.

Tukiviranomaisen toiminnassa uusien toimijoiden asianmukainen perehdytys riskienhallinnasta ja petostentorjuntatoimista on keskeisessä roolissa sääntöjenvastaisuuksien ennaltaehkäisyssä. Uuden henkilöstön kouluttamisen lisäksi myös muun henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja päivittäminen on huomioitava organisaation sääntöjenvastaisuuksien ennaltaehkäisyssä. Riskienhallinnan ja petostentorjunnan perehdytys voidaan varmistaa sekä uusien työntekijöiden aloittaessa että hanketasolla esimerkiksi aloituspalavereissa asiaan liittyvien sääntöjenvastaisuuksien ennaltaehkäisyä ja havaitsemista koskevien toimien osalta.

Tukiviranomaisen tulee tukea myöntäessään tai hankintamenettelyjä toteuttaessaan tutustua huolellisesti toimitettuihin asiakirjoihin sekä tarkastaa annetut tiedot. Keskeisiä tarkastettavia seikkoja ovat muun muassa:

- tuensaajan tulee olla hoitanut asianmukaisesti julkisoikeudelliset ja yksityisoikeudelliset velvoitteensa;
- tukea ei voi myöntää, jos tuenhakija on tukihakemuksen vireilletulovuotena tai sitä edeltävän kolmen kalenterivuoden aikana laiminlyönyt toistuvasti tai huomattavissa määrin veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröimis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksiensa hoitamisen ja velvollisuus on tukea haettaessa edelleen hoitamatta;
- tukea ei voi myöntää, jos hakijalla on vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa tai velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuusestetodistuksin;
- tukea ei voi myöntää, jos hakija on asetettu konkurssiin tai jos hakijan konkurssiin asettamista koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa;
- tukea ei voi myöntää, jos hakija on jättänyt noudattamatta valtionavustuslain 21 tai 22 §:n taikka muun lain nojalla tehtyä valtionavustuksen takaisinperintäpäätöstä;
- soveltuvan valtiontukisääntelyn noudattaminen;
- julkisia hankintoja koskevan kansallisen ja EU:n sääntelyn noudattaminen;
- esteellisyysskysymykset ja
- mahdollinen päällekkäinen rahoitus eri rahoituslähteistä.⁷

⁵ Virkamieseettinen toimintaohje (VM): <https://korrupTIONtorjunta.fi/documents/8484225/142785239/Virkamieseettinen+toimintaohje.pdf/da47d691-94bd-908f-91a2-8dd97bf75157/Virkamieseettinen+toimintaohje.pdf?t=1670518343390>.

⁶ Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annettu laki (537/2022).

⁷ Esimerkiksi rakennerahastojen tai komissiolta saatavien suorien tukien päällekkäisyys elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavan tuen kanssa.

3.1. Riskienhallinnan ja petostentorjunnan yhteyshenkilöt

Tukiviranomaisen on nimettävä elpymis- ja palautumistukivälineestä annettavaa tukea koskevista riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimista annetun valtioneuvoston asetuksen (547/2024) nojalla petostentorjunnan ja riskienhallinnan vastuutahot sekä riskienhallintaan osallistuvat toiminnot tukiviranomaisessa. Tukiviranomaisen riskienhallinnasta ja petostentorjunnasta vastaavan yhteyshenkilön olisi varmistettava tukiviranomaisen riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimia koskevan toimintasuunnitelman toimittaminen valtiovarainministeriölle. Yhteyshenkilö toimisi riskienhallinnan ja petostentorjunnan yhteyshenkilönä tukiviranomaisessa sekä vastaisi riskienhallintaan ja petostentorjuntaan liittyvän tiedon jakamisesta tukiviranomaisen sisällä. Muutokset petostentorjunnan ja riskienhallinnan vastuutahoissa ja/tai yhteyshenkilöissä tulee toimittaa tiedoksi valtiovarainministeriölle.

4. Sääntöjenvastaisuuksien havaitseminen

4.1. Ilmoituskanavat

Selkeiden ilmoitusjärjestelmien luominen ja edistäminen on keskeisessä osassa väärinkäytösten ennaltaehkäisemisessä ja havaitsemisessa. Viranomaisilla on velvollisuus perustaa ja ylläpitää Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annetun lain (1171/2022) mukaisesti sisäinen ilmoituskanava EU:n ja kansallisen oikeuden rikkomista koskevan tiedon ilmoittamista ja ilmoituksen perusteella toteutettavia toimenpiteitä varten.

Tukiviranomaisen on tiedotettava henkilöstöään ilmoittamisesta sisäiseen ilmoituskanavaan ja oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ilmoituskanavaan, ilmoittamiseen liittyvistä menettelyistä sekä ilmoittajan suojelun edellytyksistä. Tiedot on esitettävä selkeässä muodossa ja siten, että ne ovat helposti ilmoittajien saatavilla.

Ilmoituskanavan osalta on huomioitava ja siihen on sisällytettävä seuraavat toiminnot:

- viestintäratkaisu, jonka kautta ilmoitukset vastaanotetaan;
- ilmoitusten vastaanottaminen/kuittaus ja lajitteleminen;
- ilmoitusten tutkinta;
- palaute ilmoittajalle sekä
- arkistointi ja säilytys.

Esimerkiksi valtioneuvostolla on yhteinen sisäinen ilmoituskanava, jonka kautta henkilö, joka työnsä yhteydessä havaitsee Euroopan unionin tai kansallisen oikeuden rikkomista, voi ilmoittaa asiasta luottamuksellisesti ja turvallisesti. Sisäiseen ilmoituskanavaan voivat tehdä ilmoituksen ministeriöiden palveluksessa olevat ja ilmoitus tehdään sähköisellä väärinkäytösilmoituslomakkeella, joka on saatavilla valtioneuvoston yhteisillä intrasivuilla.⁸

Oikeuskanslerinvirasto ylläpitää ilmoittajansuojelun keskitettyä ulkoista ilmoituskanavaa. Ilmoitus väärinkäytöksestä on mahdollista tehdä oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ulkoiseen ilmoituskanavaan, jos ilmoittajansuojelun yleiset edellytykset täyttyvät ja ilmoittajalla ei ole mahdollisuutta tehdä ilmoitusta sisäiseen ilmoituskanavaan. Oikeuskanslerinvirasto siirtää ilmoituksen toimivaltaiselle viranomaiselle käsiteltäväksi ja arvioitavaksi. Toimivaltainen viranomainen on viranomainen, jonka tehtäväksi väärinkäytöksienvälvonta ja niitä koskevien

⁸ <https://govfi.sharepoint.com/sites/Kampus-YhteisetTeemat/SitePages/Ilmoittajansuojelu-ja-sisainen-ilmoituskanava.aspx>.

ilmoitusten käsittely lainsäädännön mukaan kuuluu. Jos toimivaltaista viranomaista ei ole, ilmoitus siirretään ministeriölle, jonka hallinnonalaa ilmoitus koskee.

4.2. Tarkastuslistat

Tukien myönnössä, maksatuksessa ja valvonnassa käytettävät tarkastuslistat ovat hyödyllisiä väärinkäytösten torjunnassa ja havaitsemisessa. Niiden laadinnassa on otettava huomioon petosten ja muiden sääntöjenvastaisuuksien ehkäiseminen, havaitseminen ja torjunta. Listojen on oltava riittävän yksityiskohtaisia.

Tarkastuslistoihin voidaan sisällyttää esimerkiksi keskeisimmät EU:n ja kansallisen lainsäädännön vaatimukset. Käytössä olevat tarkastuslistat käydään läpi tukiviranomaisessa ja varmistetaan, että sääntöjenvastaisuuksien ennaltaehkäisy – mukaan lukien petostentorjunta – on huomioitu niissä riittävästi.

Tarkastuslistojen avulla on mahdollista dokumentoida suoritettavat valvonnat ja tarkastukset, niiden toteuttaja sekä ajankohta. Tarkastuslistat toimivat myös hyödyllisinä muistilistoina toimenpiteiden valvonnasta ja toimeenpanosta vastaaville toimijoille, jotta varmistetaan EU:n ja kansallisen lainsäädännön vaatimusten johdonmukaisesta noudattamisesta.

Tarkastuslistoja voidaan laatia esimerkiksi rahoituspäätösten valmisteluun, hankintapäätösten ja sopimusten valmisteluun, maksatuspäätösten valmisteluun, paikan päällä tehtäviin tarkastuksiin sekä maksupyynnön valmisteluun liittyen. Lisäksi tarkastuslistoja voidaan hyödyntää viranomaisen menettelyissä eturistiriitojen ja päällekkäisen rahoituksen tunnistamiseen ja ehkäisemiseen liittyen.

Esimerkkejä tarkastuslistoista:

- **Johdon vahvistuslausuman valmistelu.** Vastuuministeriö edellyttää RRF-maksupyynnön osallistuvien toimialansa tukiviranomaisia palauttamaan täytetyn tarkastuslistan, jossa tukiviranomainen varmentaa valtiovarainministeriön asetuksen (868/2022) 2 §:n määrittämät johdon vahvistuslausuman sisällöt yksittäisiin kysymyksiin jaoteltuna, esimerkiksi:
 - Vastaavatko toteutuneet kustannukset Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa koskevan neuvoston täytäntöönpanopäätöksen liitteen kuvausta toimenpiteen, sen tavoitteiden ja välitavoitteiden sisällöstä?
 - Onko toimenpiteen dokumentointi järjestetty siten, että taataan jäljitysketjujen katkeamattomuus ja jäljitysketjujen edellyttämän aineiston arkistointi?
 - Onko RRF-rahoitukseen liittyvää riskienhallintaa koskevat järjestelyt kuvattu ja ovatko ne käytössä?
 - Onko toimenpiteessä käytössä järjestely, jolla vältetään päällekkäinen rahoitus samoihin menoihin RRF:stä ja muista unionin ohjelmista tai muista julkisista rahoituslähteistä? Tukiviranomaisen tulee vakuuttaa, että päällekkäistä rahoitusta ei sisälly toimenpiteeseen.
- **Hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaus.** Vastuuministeriö tarkastaa RRF-maksupyynnön osallistuvien ministeriön toimialan tukiviranomaisten RRF-hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaukset käyttäen tarkastuslistaa, jossa eritellään valtiovarainministeriön asetuksen (969/2022) sisältövaatimukset tukiviranomaisen myöntämien ja itse käyttämien tukien hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaukselle.

- **Julkisia hankintoja ja valtionavustuksia koskevan lainsäädännön noudattaminen.** Vastuuministeriö/tukiviranomainen tarkastaa, että julkisia hankintoja toteuttaessaan tai valtionapuviranomaisena toimiessa soveltuvan kansallisen ja EU:n lainsäädännön vaatimusten noudattamisen.
- **Valvontasuunnitelma.** RRF:stä annettavaa tukea koskevista riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimista annetun valtioneuvoston asetuksen (547/2024) 5 §:ssä säädetään tukiviranomaisen valvontasuunnitelman laatimisesta sääntöjenvastaisuuksien havaitsemiseksi. Valvontasuunnitelmaa laatiessaan tai päivittäessään tukiviranomainen tarkistaa, että suunnitelma täyttää kyseisessä säännöksessä säädetyt vähimmäisvaatimukset suunnitelmalle.

Paikan päällä tehtävät tarkastukset. Tukea myöntävällä ministeriöllä tai tukiviranomaisella on oikeus suorittaa RRF-hankkeille paikan päällä tehtäviä tarkastuksia, joissa sovelletaan tarkoitukseen laadittua tarkastuslistaa. Listalle kirjataan tietoja hankkeen toteuttajan haastattelun yhteydessä, ja se sisältää muun muassa kohdat hankintalain noudattamisesta sekä hankintaan liittyvien dokumenttien tarkistamisesta, mahdollisista intressiostoista, mahdollisesta muusta EU-rahoituksesta tai kansallisesta julkisesta tuesta, julkisen tuen käyttötarkoituksesta suhteessa tukipäätökseen sekä DNSH-periaatteen noudattamisesta. Tarkastuksen toteuttaa vähintään kaksi virkahenkilöä, joista yksi on hankkeen tukikäsitelijä.

4.3. Valvontasuunnitelma

RRF:stä annettavaa tukea koskevista riskienhallinta- ja petostentorjuntatoimista annetun valtioneuvoston asetuksen (547/2024) 5 §:n mukaan tukiviranomaisen on laadittava valvontasuunnitelma sääntöjenvastaisuuksien havaitsemiseksi ja seuraamiseksi tukiviranomaisen toimialaan kuuluvissa hankkeissa. Valvontasuunnitelman on perustuttava tukiviranomaisen riskiarvion ja sitä on päivitettävä säännöllisesti yhdessä riskiarvion kanssa.

Valvontasuunnitelman on sisällettävä seuraavat tiedot:

- valvonnan toteutustavat ja menettelyt siihen liittyen;
- valvonnan tiheys huomioiden valvottavien kohteiden määrä;
- valvonnan kohde ja riittävän kattava otanta valvontakohteiden määrä huomioiden;
- valvontatoimiin osallistuvat henkilöt huomioiden valvontatehtävien riittävä erityttäminen valvonnan kohteesta.

Erityisesti valvonnan tiheyden ja riittävän kattavan otannan arvioimiseksi tukiviranomaisen on otettava huomioon valvottavien kohteiden tai tahojen määrä, jotta valvonta kohdistuu tilastollisesti riittävään määrään kohteita. Valvontasuunnitelman perustana toimivan riskiarvion avulla tukiviranomainen voi suunnata valvonnan erityisesti kohteisiin, joissa riski sääntöjenvastaisuuksille on suurempi.

4.4. Petosindikaattorit

Sääntöjenvastaisuuksia ja erityisesti petoksia voidaan havaita erilaisten petosindikaattoreiden kautta. Petosindikaattorit ovat vilpilliseen toimintaan viittaavia erityisiä varoittavia merkkejä, jotka osoittavat, että on varmistettava välittömästi, tarvitaanko lisätoimia. Petosindikaattoreita voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- hyvin suuret tai epätavalliset henkilöstökustannukset;
- henkilöstökustannukset, jotka eivät vastaa työn edistymistä;

- dokumentaation puutteellisuus tai haluttomuus toimittaa dokumentaatiota esimerkiksi esteellisyyskysymyksiin liittyen;
- työajanseurantojen muokkaaminen, puutteet työajanseurannassa;
- epäilyttävät laskut;
- välillisten kustannusten velottaminen suorina kustannuksina;
- hankintojen pilkkominen;
- hankintamenettelyjen puutteellisuus;
- yhteydenpito tuenhakijaan tai tuensaajaan on hankalaa;
- vaikeaa erottaa, tuetaanko tuensaajan normaalia toimintaa vai hanketta;
- tilaisuuksista ei löydy osallistujalistoja tai
- yritys on perustettu juuri ennen tuen hakemista.

4.5. Sisäinen valvonta

Sisäisen valvonnan toimenpiteiden ja menettelyjen avulla voidaan osaltaan varmistaa toiminnan lainmukaisuus, varojen turvaaminen sekä toiminnan tuloksellisuus. Sisäisen valvonnan järjestäminen perustuu valtion talousarviosta annettuun lakiin (423/1988). Lain mukaan sisäisen valvonnan järjestämistä johtaa viraston johto, joka myös vastaa sen asianmukaisuudesta ja riittävydestä.

Sisäinen valvonta koostuu esimerkiksi hyväksymisvaltuuksista, työtehtävien jaosta sekä laskenta- ja ohjausjärjestelmien sisältämistä kontrolleista. Vastuullisen toiminnan edellyttäminen ja siitä viestiminen organisaatiossa koko henkilöstölle edistää sisäisen valvonnan toteutumista. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja myös siten tukiviranomaisen lakisääteinen velvoite. Tukiviranomainen vastaa oman riskienhallinnan liittämisestä osaksi toimintaansa, organisaation päätöksentekoa ja johtamista.

Taloussäännön tulee yhdessä virastojen ja laitosten hallinnosta annettujen säädösten ja niiden nojalla annettujen työjärjestysten kanssa luoda asianmukaiset ja riittävät perusteet sisäisen valvonnan menettelyille. Sisäinen valvonta ulottuu talouden lisäksi kaikkiin organisaation prosesseihin. Sisäinen tarkastus voi toiminnallaan varmistaa sisäisen valvonnan toteutumista virastossa johdon ohjeistuksen mukaisesti.

Valtiovarainministeriö on laatinut kuvauksen sisäisen valvonnan järjestämisestä valtiohallinnossa, jossa taustoitetaan ja konkretisoidaan sisäisen valvonnan järjestämistä ja toimeenpanoa osana viraston hyvää hallintoa.⁹

5. Eturistiriidat

Eri tasojen kansalliset viranomaiset, jotka osallistuvat suoran, välillisen tai yhteistyöhön perustuvan hallinnon alaiseen talousarvion toteuttamiseen, talousarvion valmistelua koskeviin toimiin, tarkastuksiin tai varainhoidon valvontaan eivät saa ryhtyä toimiin, joiden yhteydessä saattaa syntyä eturistiriita asianomaisen henkilön omien etujen ja unionin etujen välille. Eturistiriitoja koskevista vaatimuksista ja toimista on säädetty varainhoitoasetuksen¹⁰ 61 artiklassa. Edellä tarkoitettu eturistiriita on olemassa, jos toimijan tai henkilön tehtävien puoleeton ja objektiivinen hoitaminen vaarantuu perhe- tai tunnesiteisiin, poliittiseen tai kansalliseen

⁹ Sisäinen valvonta valtiohallinnossa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-848-4>.

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2024/2509 unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä (uudelleenlaadittu).

yhteenkuuluvuuteen tai taloudellisiin etuihin liittyvästä tai mistä tahansa muusta, asianomaisen henkilökohtaisiin etuihin suoraan tai välillisesti liittyvästä syystä. Tukiviranomaisen on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet eturistiriitojen syntymisen estämiseksi vastuullaan olevissa tehtävissä ja puututtava tilanteisiin, joita voidaan objektiivisesti tarkasteltuna pitää eturistiriitoina.

Esimerkkejä eturistiriitoihin liittyvistä tilanteista, joissa henkilö vastaa EU-rahoitusta koskevien hakemusten tai julkisten hankintojen arvioinnista, päätöksenteosta tai maksatuksista¹¹:

- Henkilö (tai hänen läheisensä) tekee samanaikaisesti konsulttityötä joko konsulttitoimiston tai palveluja konsulttitoimistolle tarjoavan kolmannen osapuolen lukuun EU-rahoitusta koskevien hakemusten jättämiseksi tai julkiseen tarjouskilpailuun osallistumiseksi.
- Henkilö (tai hänen läheisensä) omistaa suoraan tai välillisesti yrityksen, joka hakee EU-rahoitusta tai osallistuu tarjouskilpailuun julkisessa hankinnassa.
- Henkilöllä on henkilökohtainen ystävyys EU-rahoitusta hakevan tai tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen johtajan tai omistajien kanssa.
- Henkilö on ehdolla (poliittisen puolueen jäsenenä) julkiseen tehtävään ja hänen puolueensa on liikesuhteessa tiettyyn EU-rahoituksen hakijaan tai tarjouskilpailuun osallistuvaan yhteisöön
- Henkilö neuvottelee tulevasta työstään EU-rahoitusta hakevassa tai tarjouskilpailuun osallistuvassa yhteisössä ennen tehtävänsä jättämistä julkishallinnossa.
- Henkilö on äskettäin työskennellyt EU-rahoitusta hakevan tai tarjouskilpailuun osallistuvan yhteisön johtotehtävissä ja vastannut siitä alueesta, joka hakee nyt rahoitusta.
-

5.1. Toimenpiteet eturistiriitojen todentamiseen

Keskeisiä tukiviranomaisen toimenpiteitä eturistiriitojen ja eturistiriidattomuuden todentamiseen ja riittävään dokumentointiin ovat seuraavat:

- sidonnaisuusilmoitus;
- riippumattomuusvakuutus;
- yhtenevät kokouskäytännöt ja
- pöytäkirjamerkinnot.

Tukea myönnettäessä tukiviranomaisten tulee ottaa käyttöön sidonnaisuusilmoitusten lisäksi yhtenevät kokouskäytännöt ja pöytäkirjamerkinnot eturistiriitojen ja riippumattomuuden todentamiseksi. Riippumattomuusvakuutusta voidaan käyttää osana tuensaajan toimittamien tietojen oikeellisuuden varmentamista.

5.2. Menettelyt eturistiriitojen poissulkemiseksi

Eturistiriitojen poissulkemista koskevat vaatimukset on toteutettava lähtökohtaisesti ennaltaehkäisevällä tavalla, sillä eturistiriitoja koskevien menettelyiden ja vaatimusten tarkoituksena on estää henkilön joutuminen tilanteeseen, jossa hän käyttäisi päätösvaltaa omaan etuunsa vaikuttavalla tavalla. Henkilöiden on

¹¹ Ks. tarkemmin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettu laki (1397/2016) sekä julkisia hankintoja koskeva ohjeistus esimerkiksi: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-661-9>.

pidättäydyttävä toimista, joiden yhteydessä saattaa syntyä ristiriita heidän omien etujensa ja unionin etujen välille. Henkilö ei saa päättää julkisten varojen myöntämisestä sellaisen hankkeen toteuttamiseen, johon hänellä on esteellisyysperusteet täyttävä side johonkin hankkeeseen liittyvään toimijaan, eikä arvioida, seurata, valvoa tai tarkistaa tällaista hanketta.

5.2.1. Yhtenevät kokouskäytännöt

Kokouksissa on säännönmukaisesti ilman poikkeusta otettava asialistalle ennen varsinaisten asioiden käsitteilyä jäsenten/osallistujien/asiantuntijoiden esteellisyyttä ja riippumattomuuden varmistamista koskeva asia-kohta. Puheenjohtajan velvollisuutena on huolehtia siitä, että jäseniltä/osallistujilta (esimerkiksi asiantuntija) tiedustellaan asialistalla käsiteltäväksi ja mahdollisesti ratkaistaviksi tulevien asioiden osalta esteellisyyttä. Esteellisyyttä tiedustellessa on jäsenille/osallistujille tarkennettava varainhoitoasetuksen 61 artiklan ja hallintolain sitovat määräykset.

Jos osallistuja ilmoittaa esteellisyydestään, kirjataan ilmoitus pöytäkirjaan. Myös osallistujien riippumattomuus on syytä kirjata pöytäkirjaan. Puheenjohtajan on huolehdittava siitä, että esteellinen jäsen poistuu asian käsittelyn ajaksi kokoustilasta. Asiakohdalle merkitään selvästi ja yksiselitteisesti jäsenen/osallistujan/asiantuntijan kokouksesta poistumisen syy ja ajankohta sekä merkitään myös, milloin jäsen/osallistuja/asiantuntija on kutsuttu takaisin kokoukseen.

Pöytäkirjat on allekirjoitettava asianmukaisesti ja säilytettävä siten, että ne ovat tarvittaessa tarkastettavissa

5.3. Esteellisyyttä ja eturistiriitoja koskevien ilmoitusten varmentaminen

Esteellisyyttä ja eturistiriitoja koskevien ilmoitusten (ml. mahdolliset sidonnaisuusilmoitukset tai riippumattomuusvakuutukset) oikeellisuuden varmentamiseksi tukiviranomaisen tulee tarkastaa käsittelyyn osallistuneiden virkahenkilöiden esteellisyyksiä ja eturistiriitoja koskevia ilmoituksia suhteessa edunsaajaan riskiarviointiin perustuvalla otannalla niin, että eturistiriitoja ja esteellisyyksiä tarkastetaan tarpeellisista tietokannoista.

Varmentamiseen valikoituvien ilmoitusten otannan tulee perustua tukiviranomaisen riskiarvioon ja tukiviranomaisen tulee suorittaa varmuuksia säännöllisin väliajoin. Varmentaminen suoritetaan saatavilla olevista tietokannoista tuensaajaa, tosiasiallista edunsaajaa tai toimeksisaajaa koskevista tiedoista. Tarkastelu rajataan koskemaan asian käsittelyyn osallistuneen virkahenkilön ja tuensaajan, tosiasiallisen edunsaajan tai toimeksisaajan välistä suhdetta sekä siitä seuraavaa mahdollista esteellisyyttä osallistua asian käsittelyyn. Esteellisyyksiä ja eturistiriitoja koskevia tietoja tarkasteltaessa lähtökohtana on tuensaajaa, tosiasiallista edunsaajaa tai toimeksisaajaa koskevat tiedot, eikä tarkastelua tehtäisi yksittäisten virkahenkilöiden tietoja hakemalla.

Esteellisyyttä ja eturistiriitoja koskevia ilmoituksia tulee varmentaa otannalla tukiviranomaisessa kaikilta RRP:n päätöksentekoon tai asioiden käsittelyyn osallistuvilta virkahenkilöiltä ja tahoilta. Näitä ovat esimerkiksi:

- rahoituspäätösten, hankintapäätösten tai maksatusten valmistelijat ja esittelijät;
 - päätöksiä ja maksatuksia käsittelevät johtoryhmien ja muiden elinten jäsenet;
 - asiantuntija- ja arviointiryhmien jäsenet;
- päätöksenteon tukena käytetyt ulkoiset konsultit ja asiantuntijat.

Tukiviranomaisen on varmistettava, että tarkastelussa ja varmentamisessa noudatetaan yleisestä tietosuojasetuksesta¹² seuraavia tietojenkäsittelyä koskevia periaatteita.

Tietosuojaperiaatteiden mukaan henkilötietoja on

- käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi
- kerättävä ja käsiteltävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten
- kerättävä vain tarpeellinen määrä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden
- päivitettävä aina tarvittaessa: epätarkat ja virheelliset henkilötiedot on poistettava tai oikaistava viipymättä
- säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten
- käsiteltävä luottamuksellisesti ja turvallisesti.¹³

Tukiviranomaisen on ilmoitettava varmennukseen liittyvästä tarkastelusta yleisen tietosuojasetuksen 12 ja 14 artiklojen mukaisesti virkahenkilölle, jota tietojen tarkastelu koskee. Tällainen informointi voidaan esimerkiksi toteuttaa organisaation tietosuojaselosteen avulla.¹⁴ Lisäksi informoimisen yhteydessä tulisi ilmoittaa, mistä tietokannoista tarkastelua tehdään. Varmentamisen kannalta keskeisiä tietokantoja on esimerkiksi kaupparekisteri, yhdistysrekisteri, säätiörekisteri ja tutkiahankintoja.fi.

Tietojen tarkastelu ilmoituksia varmennettaessa on rajoitettava ainoastaan tarpeellisiin tietoihin ja tietoja säilytetään vain se, aika kun on varmentamisen kannalta tarpeen. Otanta on rajattava ainoastaan tarpeellisiin henkilöihin RRP:n toimeenpanon ja siihen liittyvän päätöksenteon näkökulmasta.

Esimerkki: Tukiviranomaisessa on tunnistettu riskiarviointiin perustuvalla otannalla RRP:n toimeenpanossa keskeistä päätösvaltaa käyttävät henkilöt. Tukiviranomainen tarkastaa otantaan sisältyvien henkilöiden antamat ilmoitukset mahdollisista eturistiriidoista tai eturistiriidattomuudesta tarvittavista tietokannoista. Esimerkiksi rahoituspäätöksen tehneen virkahenkilön eturistiriidat tuensaajana olevaan yritykseen voidaan tarkastaa kaupparekisteristä kyseisen yrityksen omistajatiedot tarkastamalla. Mikäli tuensaajana olevasta yrityksestä merkittävän osan omistaa toinen yritys, on tukiviranomaisen tarkastettava myös tämän yrityksen tiedot tosiasiallisten edunsaajien selvittämiseksi. Tehdyt varmennukset dokumentoidaan asianmukaisesti ja mikäli ilmoittamatta jääneitä eturistiriitoja löytyy, tukiviranomaisen tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin mahdollisen sääntöjenvastaisuuden selvittämiseksi ja korjaamiseksi.

5.4. Menettelyt eturistiriitatilanteissa

Virkahenkilö tekee itse harkinnan esteellisyydestään tilanteissa, joissa henkilö vastaa EU-rahoitusta koskevien hakemusten tai julkisten hankintojen arvioinnista, päätöksenteosta tai maksatuksista. Virkahenkilön vastuulla on toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet estääkseen eturistiriitojen syntyminen vastuullaan olevissa tehtävissä. Varainhoitoasetuksen 61 artikla sekä hallintolain (434/2003) esteellisyyttä koskevat säännökset määrittelevät esteellisyyttä.

Varainhoitoasetuksen 61 artiklan 2 kohdan menettelytapasäännös:

¹² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus).

¹³ Lisätietoja tietosuojaperiaatteista: <https://tietosuoja.fi/tietosuojaperiaatteet>.

¹⁴ Ks. tietosuojaselosteen laatimisesta: <https://tietosuoja.fi/seloste-kasittelytoimista>.

”Kun kansallisen viranomaisen henkilöstön jäsentä koskeva eturistiriita on mahdollinen, kyseisen henkilön on annettava asia lähimmän esimiehensä ratkaistavaksi.”

Esihenkilöiden on erityisesti kiinnitettävä huomioita varainhoitoasetuksen 61 artiklan 2 kohtaan, jossa menettelytapasäännös:

”Jos eturistiriita todetaan, nimittävä viranomainen tai asianomainen kansallinen viranomainen varmistaa, että kyseinen henkilö luopuu kaikista tähän asiaan liittyvistä tehtävistä. Asianomainen valtuutettu tulojen ja menojen hyväksyjä tai asianomainen kansallinen viranomainen varmistaa, että asianmukaiset lisätoimet toteutetaan sovellettavan lainsäädännön mukaisesti, mukaan lukien eturistiriitoja koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti tapauksissa, joissa on kyse kansallisen viranomaisen henkilöstön jäsenestä.”

Viranomaisella on edellä mainituista menettelyistä dokumentointivelvollisuus. Eturistiriitatilanteet ja henkilöiden riippumattomuus on aina kirjattava (esimerkiksi kokouspöytäkirjaan). Kirjauksella voidaan myös osoittaa, että asian käsittelyyn osallistuneet ovat olleet esteettömiä ja riippumattomia ja mahdollinen esteellisyys on ollut esihenkilön tiedossa.

5.5. Sidonnaisuusilmoitukset

Sidonnaisuusilmoituksen antaminen tulisi olla edellytyksenä kaikille tukiviranomaisessa elpymis- ja palautumistukivälineen kanssa työskenteleville. Henkilöstön vastuulla on sidonnaisuusilmoituksen pitäminen ajantasaisena.

Tukiviranomaisessa käytössä olevien sidonnaisuusilmoitusten olisi sisällettävä vähintään seuraavat tiedot:

- Organisaation nimi
- Ilmoituksen antajan nimi
- Ilmoituksen antajan virka tai määräaikainen virkasuhde
- Ilmoituksen antajan viran tai virkasuhteen keskeiset tehtävät
- Virkaan tai tehtävään liittyvät sidosryhmät
- Ilmoittajan luottamus- ja hallintotehtävät yrityksissä ja yhteisöissä
- Ilmoittajan sivutoimet ja ilmoittajan keskeiset tehtävät näissä
- Merkittävä varallisuus
 - varallisuus¹⁵, joka on hankittu liike- tai sijoittamistoimintaa varten;
 - Velka tai takaus¹⁶, joka on otettu liike- tai sijoittamistoimintaa varten.
- Ymmärrän, että eturistiriita on kohdallani olemassa, jos tehtävieni puolueeton ja objektiivinen hoitaminen vaarantuu perhe- tai tunnesiteisiin, poliittiseen tai kansalliseen yhteenkuuluvuuteen tai taloudellisiin

¹⁵ Merkittävän omistusosuuden viitearvona voidaan pitää sellaista osake- tai muuta omistusta, joka antaa yli 20 prosentin äänivallan. Ilmoitusvelvollisuus koskee sekä välittömiä että välillisiä omistuksia (esim. yhteisön, yhtymän tai kuolinpesän kautta). Ilmoittaa tulee omistuksen laatu ja kohde sekä omistusosuus.

¹⁶ Ilmoitusvelvollisuus koskee velkoja, takauksia ja muita vastuita, jotka on otettu liike- tai sijoitustoimintaa varten. Ilmoitusvelvollisuus ei koske esimerkiksi asunto-, auto- tai muuta lainaa, jos sen ottaminen ei liity liike- tai sijoitustoimintaan. Sellainen velka, takaus ja vastuu, joka on muutettu liike- tai sijoitustoimintaa varten, tulee ilmoittaa. Esimerkiksi asuntolainan muuttaminen sijoituslainaksi.

etuihin liittyvästä tai mistä tahansa muusta, henkilökohtaisiin etuihin suoraan tai välillisesti liittyvästä syystä.

- Sitoudun huolehtimaan siitä, että antamani sidonnaisuusilmoitus on ajantasainen.
- Vakuutan, että antamani tiedot ovat oikeita ja jos eturistiriita kohdallani on mahdollinen, sitoudun viipymättä antamaan asian lähimmän esimiehen ratkaistavaksi.
- Päiväys
- Allekirjoitus
- Nimenselvennys

Sidonnaisuusilmoitukset ja muut asian käsittelyyn liittyvät asiakirjat säilytetään kunkin organisaation omassa asiantunnossa. Niiden on tarvittaessa oltava saatavilla tarkastuksia varten.

Sidonnaisuusilmoituksista/esteellisyytilmoituksista/riippumattomuusilmoituksista muodostuu henkilörekisteri. Henkilötietojen keräämisen tulee olla sidonnainen käyttötarkoitukseen, ja tietojen keräämisen tulee tapahtua tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten. Oman organisaation tietosuojavastaava neuvoo tarvittaessa.

6. Päällekkäinen rahoitus

Tuen myöntäjän, tuen maksajan ja tuen käyttöä valvovan on ehkäistävä ja havaittava tilanteet, joissa tuensaajalle on mahdollista aiheutua päällekkäinen rahoitus eri rahoituslähteistä. Tukiviranomaisen toiminnassa keskeistä on tuenhakijan neuvonta ja ohjeistus päällekkäisen rahoituksen kiellosta sekä varmistuminen tukea myöntäessään, ettei tuenhakija ole saanut muuta EU-rahoitusta hankkeen toteuttamiseen. Tuenhakijan oma ilmoitus ja sen asianmukainen dokumentointi on erityisen tärkeää asian todentamisen näkökulmasta.

EU:n julkisia menoja koskevien sääntöjen taustalla olevan peruseriaatteen mukaisesti samasta toiminnasta aiheutuvia kustannuksia ei rahoiteta kahdesti EU:n talousarviosta. Päällekkäisten avustusten ja päällekkäisen rahoituksen kiellon periaatteista säädetään EU:n varainhoitoasetuksen 191 artiklassa. Samoja kustannuksia ei myöskään tule kattaa kahteen kertaan kansallisista varoista valtion talousarviota koskevan sääntelyn mukaisesti.

RRF:stä rahoitettaviin uudistus- ja investointihankkeisiin voi saada rahoitusta muista unionin ohjelmista ja välineistä edellyttäen, että tällainen tuki ei kata samoja kustannuksia. Hakijan on ilmoitettava välittömästi tekemistään muista hakemuksista tai saamistaan muista avustuksista, jotka liittyvät samaan toimeen tai työohjelmaan. Samoja kustannuksia ei missään olosuhteissa saa rahoittaa kahdesti EU:n talousarviosta.

Elpymis- ja palautumissuunnitelmien toimeenpanossa jäsenvaltioilla on velvollisuus välttää päällekkäistä rahoitusta. RRF:stä tuettaviin toimenpiteisiin (uudistuksiin ja investointeihin) voidaan kuitenkin saada lisätukea muista EU:n rahastoista. RRF-asetuksen 9 artiklassa säädetään, että rahastosta myönnettävä tuki täydentää muista unionin ohjelmista ja välineistä myönnettävää tukea. Uudistuksiin ja investointeihin voidaan myöntää tukea muista unionin ohjelmista ja välineistä edellyttäen, että tuki ei kata samoja kustannuksia. Tämä käy ilmi myös unionin taloudellisten etujen suojaamista koskevasta 22 artiklasta ja muiden EU:n ohjelmien säännöksistä, jotka koskevat kyseisistä ohjelmista rahoitettavia toimia.

RRF:ssä päällekkäinen rahoitus voi tapahtua kahdella tasolla: jäsenvaltion tai lopullisen tuensaajan tasolla. Jäsenvaltioiden tasolla jokainen kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää ennakoon laaditun kustannusarvion, josta käy selvästi ilmi, mitkä toimenpiteet ja niihin liittyvät kustannukset ovat osa RRF:tä. Lopullisten tuensaajien tasolla kustannuksia, jotka aiheutuvat RRF:stä rahoitettujen toimenpiteiden toteutuksesta, ei tule kattaa muista unionin ohjelmista. Eli lopullinen tuensaaja ei voi saada tukea samojen kustannusten kattamiseen sekä RRF:stä jäsenvaltion kautta että muista unionin rahastoista. Vastuu tällaisen päällekkäisen rahoituksen estämisestä, havaitsemisesta ja korjaamisesta on ensisijaisesti jäsenvaltion viranomaisilla.

Viranomaisten olisikin hyödynnettävä tehokkaasti eri tietokannoista saatavilla olevaa tietoa päällekkäisen rahoituksen ehkäisyssä ja valvonnassa.

Suomen ja komission välisen elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan rahoitussopimuksen sekä johdon vahvistuslausuman sisältöä koskevan valtiovarainministeriön asetuksen (868/2022) edellyttämällä tavalla Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisten välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseksi tehtyjä toimia ei saa rahoittaa muiden unionin ohjelmien tai välineiden kautta. Sellainen muu unionin rahoitus välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseksi on sallittua, mikä on ennakkoon laaditun, komission hyväksymän kustannusarvion puitteissa selvästi täsmennetty.

Mikäli hanke saa muuta EU-rahoitusta, tukiviranomaisen tulee tehdä yhteistyötä eri rahoittajien kanssa ja ohjeistaa tuensaajaa käsittelemään kustannukset kirjanpidossaan siten, ettei samoja toimia rahoiteta usealla eri EU-rahoituksella. Tukiviranomaisen on päällekkäisen rahoituksen seurannassa ja valvonnassa käytettävä hyväksi tukiviranomaisella käytössä olevia tietojärjestelmiä ja -kantoja tuensaajan antamien tietojen varmistamiseksi. Alla on listaus keskeisistä rahoitusta koskevista tietokannoista, joita tukiviranomaisen olisi mahdollisuuksien mukaan hyödynnettävä päällekkäisen rahoituksen ehkäisemisessä ja havaitsemisessa.

6.1. Rahoitusta koskevia tietokantoja Suomessa

[Tutkiavustuksia.fi](#)

Valtiokonttorin palvelussa kattavat tiedot haetuista ja myönnettyistä valtionavustuksista 1.10.2023 lähtien.

[Maaseudun kehittämishankkeiden hankerekisteri](#)

Maaseutuverkoston hankerekisterissä tietoja maaseudun kehittämishankkeista vuodesta 2014 lähtien. Tiedot hankerekisteriin päivittyvät Ruokaviraston hallinnoimasta Hyrrä-tietojärjestelmästä.

[EU:n sisäasioiden rahastoista 2021-2027 rahoitetut hankkeet ja toimet](#)

Sisäministeriön ylläpitämästä palvelusta löytyy tietoa kolmesta EU:n sisäasioiden rahastosta rahoitetuista hankkeista.

[Yritystukien julkinen tietopalvelu](#)

TEM:n palvelusta saa tietoa myönnettyistä ja maksetuista tuista y-tunnuksittain. Ei-kattavasti tietoa myös esim. de minimis -tuista.

[EU:n alue- ja rakennepolitiikan hanketietopalvelu](#)

TEM:n palvelu sisältää tietoa Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelmassa toteutettavista Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) ja Euroopan oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) hankkeista ja tuloksista ohjelmakaudella 2021–2027.

[Rakennerahastotietopalvelu](#)

TEM:n ylläpitämä rakennerahastotietopalvelu sisältää tietoa kestävästä kasvusta ja työstä – Suomen rakennerahasto-ohjelmassa 2014–2020 toteutettavista Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) hankkeista.

6.2. Tietokantoja EU:n myöntämistä tuista

[Kohesio](#)

Tietoa EU:n koheesiopolitiikan rahastoista rahoitetuista hankkeista ohjelmakaudella 2014–2020. Kauden 2021–2027 tietoja lisätään vaiheittain.

Financial transparency system (FTS)

Tietoa mm. EU:n suoraan hallinnoimista rahastoista myönnettyistä tuista.

CORDIS

EU-rahoitteisten tutkimus- ja kehityshankkeiden tietokanta.

CINEA

Euroopan ilmasto-, infrastruktuuri- ja ympäristöasioiden toimeenpanoviraston toimialaan kuuluvien hankkeiden tietolähde, esim. LIFE ja Innovaatorahasto.

Tukiviranomaiset voivat käyttää harkintansa ja tarpeen mukaan myös maksullisia tietokantoja yritystietojen tarkastukseen ja varmennukseen.

Tukea maksaessaan tukiviranomaisen on tarkistettava hankkeen kirjanpidosta ja eri asiakirjojen avulla, onko tuensaaja saanut muuta EU-rahoitusta samoihin toimenpiteisiin. Tukiviranomaisen tulee valvoa tuen käyttöä erilaisin valvonta- ja tarkastusmenetelmin, esimerkiksi tekemällä paikan päällä tehtäviä tarkastuskäyntejä tuensaajan luona. Päällekkäisen rahoituksen ehkäisemisen osalta tuen hakijan oma vakuutus ei pelkästään ole riittävää todennus siitä, että päällekkäistä rahoitusta ei ole, vaan sen todentamiseen tarvitaan myös omaa aktiivista tiedonhankintaa tukiviranomaiselta.

Tietokannoista tehdyt tarkastukset tulee dokumentoida riittävällä tavalla ja dokumentaatio on säilytettävä asianmukaisesti. Päällekkäisen rahoituksen tarkastamisessa voidaan hyödyntää sitä varten luotuja tarkastuslistoja.

7. Korjaavat toimet sekä rikoksista ja sääntöjenvastaisuuksista ilmoittaminen

7.1. Korjaavat toimet

Mikäli ennaltaehkäisevistä toimista huolimatta sääntöjenvastaisuuksia havaitaan, tulee tukiviranomaisen toteuttaa asianmukaiset korjaavat toimet havaittujen sääntöjenvastaisuuksien korjaamiseksi tai poistamiseksi. Olennaista on, että viranomaiset ryhtyvät korjaaviin toimiin ja tarvittaviin jatkotoimiin viipymättä väärinkäytösten tai sääntöjenvastaisuuksien ilmetessä.

Kun sääntöjenvastaisuus havaitaan, ensimmäisenä toimenä on maksatuksen keskeytys valtionavustuslain säännösten mukaisesti. Jos tukea on maksettu liikaa tai perusteettomasti, se peritään takaisin. Tuen takaisinperinnästä päättää tuen myöntänyt viranomainen. Takaisinperintä kohdistetaan siihen tuen saajaan, jolle tuki on maksettu. Takaisinperinnässä noudatetaan valtioavustuslain ja hallintolain mukaisia menettelyitä.

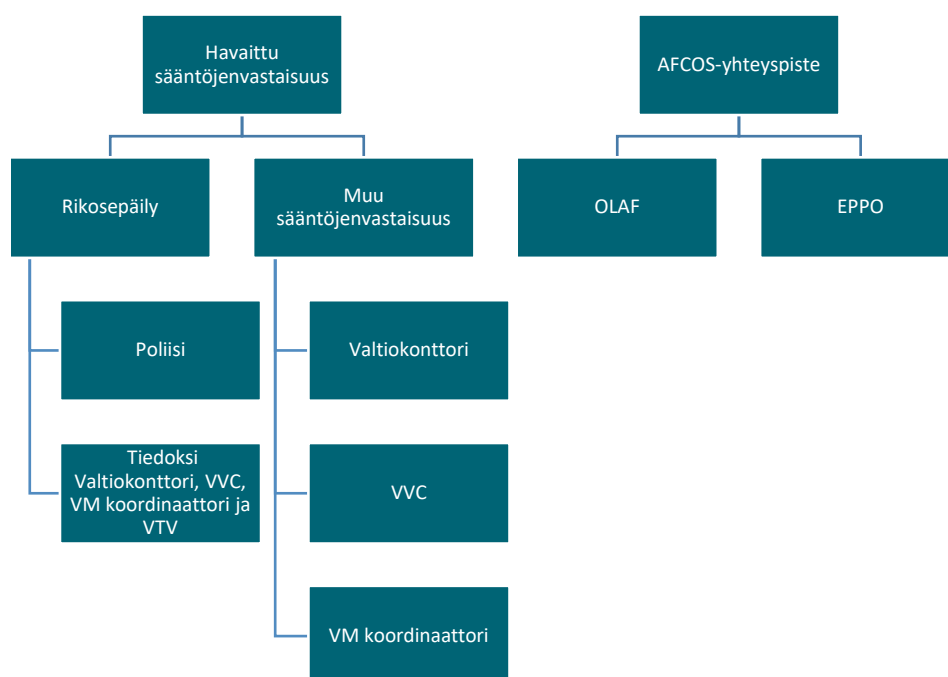
Takaisinperinnän perusteita voivat olla tukien käyttö muuhun toimintaan kuin mihin ne on myönnetty, väärin tai harhaanjohtavien tietojen antaminen viranomaiselle tai muu tukien käyttöön liittyvien sääntöjen tai ehtojen rikkominen. Takaisinperintään ryhdytään viipymättä, kun takaisinperinnän perusteet käyvät ilmi.

Kun tarvittavat korjaavat toimet ilmenneen sääntöjenvastaisuuden johdosta on toimeenpantu viranomaisessa sääntöjenvastaisuuksien korjaamiseksi tai poistamiseksi, tukiviranomaisen tulee toteuttaa tarvittavat jatkotoimet organisaatiossa tapauksen analysoimiseksi ja siitä oppimiseksi sekä menettelyiden korjaamiseksi tai muuttamiseksi, jotta vastaavaa ei tapahtuisi jatkossa. Tukiviranomaisen tulisi arvioida muun muassa sitä, mikä on mahdollistanut sääntöjenvastaisuuden tapahtumisen ja tulisiko ilmenneen sääntöjenvastaisuuden johdosta tukiviranomaisen hallinto- ja valvontajärjestelmää tarkistaa, uudistaa tai kehittää.

Valtionavustusten palauttamisesta ja takaisinperinnästä säädetään valtionavustuslain (688/2001) 5 luvussa. Valtiontukien maksamisen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä säädetään eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 1 §:ssä.

7.2. Sääntöjenvastaisuuksista ilmoittaminen

Tukiviranomaisella on velvollisuus ilmoittaa tukivälinevarojen käyttöön liittyvistä petosepäilyistä. Jos kyseessä on rikosepäily, josta tukiviranomaisella on valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 17 §:n 1 momentin mukaan velvollisuus tehdä rikosilmoitus, tukiviranomaisen on ilmoitettava asiasta valtiovarainministeriölle, valtiovarain controller -toiminnolle (VVC), Valtiokonttorille, hallinnonalan ministeriölle sekä valtiontalouden tarkastusvirastolle (VTV) ja tarvittaessa Euroopan petostentorjuntavirastolle (OLAF).¹⁷ Rikosilmoitus voidaan jättää tekemättä vain, jos tekoa on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä vähäisenä.

7.2.1. Valtiokonttori

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon liittyen Valtiokonttori ylläpitää kansallisen keskitetyn seurannan tietojärjestelmiä. Osana tietojen raportointia tukiviranomaisten tulee toimittaa tukikohteisiin (rahoitetut hankkeet) liittyviä tietoja keskitetyn seurannan järjestelmiin. Lisäksi järjestelmiin tulee toimittaa tukiviranomaisten, ministeriöiden ja valtiovarain controller -toiminnon suorittamiin tarkastuksiin ja valvontoihin liittyviä tietoja.

Tukiviranomaisten tulee myös ilmoittaa Valtiokonttorille elpymis- ja palautumistukivälinevarojen käyttöön liittyvistä rikoksista noudattaen valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 17 §:n 1 momenttia sekä muista Valtiokonttorin tarvittaessa ilmoitettaviksi määräämistä sääntöjenvastaisuuksista. RRP-

¹⁷ Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta annetun lain (527/2022) 6 §:n 1 momentin 5 kohta.

järjestelmään ja valtionhallinnon yhteisen Hankesalkku-järjestelmän RRP-osioon on luotu petosepäilypainike, jonka kautta ilmoitus petosepäilystä voidaan tehdä.

7.2.2. Valtiovarain controller -toiminto

Tukiviranomaisten on ilmoitettava viivytyksettä väärinkäytöksistä ja rikosepäilyistä valtiovarain controller -toiminnolle. VVC:n tarkastusviranomaiselle ilmoitus voidaan toimittaa RRP-tietojärjestelmän tai Hankesalkku-järjestelmän petosepäilypainikkeen kautta. Petosepäilypainikkeen kautta ilmoitettaessa tieto ilmoituksesta menee myös valtiovarainministeriön RRP-koordinaattorille.

7.2.3. Valtiontalouden tarkastusvirasto

Tukiviranomaisten on ilmoitettava viivytyksettä väärinkäytöksistä ja rikosepäilyistä valtiontalouden tarkastusvirastolle. Tukiviranomaisen ilmoitus VTV:lle toimitetaan VTV:n ohjeiden ja tukiviranomaisen sisäisten menettelyiden mukaisesti.¹⁸

7.2.4. Euroopan petostentorjuntavirasto OLAF

Tukiviranomaisten on tehtävä ilmoitus tuettuihin toimenpiteisiin liittyvistä vakavista sääntöjenvastaisuuksista ja rikosepäilyistä Euroopan petostentorjuntavirasto OLAF:lle. Vakavilla sääntöjenvastaisuuksilla tarkoitetaan erityisesti petoksia, lahjontaa ja eturistiriitoja tai rahoitustukea koskevien sopimusten mukaisten velvoitteiden vakavaa rikkomista. Ilmoitus toimitetaan suoraan OLAF:n tutkinnoista vastaavalle yksikölle. Keskeisiä vaadittavia tietoja ovat tuensaajaa koskevat tiedot, havaitut sääntöjenvastaisuudet sekä tuen määrä ja lähde. Muista kansallisesti hallinnoituista EU-rahoitteisista ohjelmista poiketen ilmoitusten tekemiseen ei käytetä komission IMS-järjestelmää.

Kansallinen AFCOS-yhteyspiste avustaa tukiviranomaisia väärinkäytösilmoitusten tekemisessä OLAF:lle. Tukiviranomaisia ohjeistetaan olemaan yhteydessä valtiovarainministeriön valtiovarain controller -toiminnon yhteydessä olevaan kansalliseen AFCOS-yhteyspisteeseen ennen ilmoituksen tekemistä OLAF:lle.¹⁹

7.3. Rikosprosessi

7.3.1. Poliisi

Mikäli väärinkäytökseen liittyy epäily tahallisuudesta, on tukiviranomaisen tehtävä asiasta rikosilmoitus poliisille. Ilmoitus tehdään tukiviranomaisen sisäisten menettelyiden mukaisesti. Rikosilmoitus saadaan jättää tekemättä vain, jos tekoa on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä vähäisenä. Rikosilmoituksen voi myös tehdä muu ohjelman toimeenpanosta vastaava viranomainen, kuten valtiovarainministeriön koordinaatioelin.

Mikäli rikosepäilyssä on kyse avustuspetoksesta, niin tutkintapyynnössä on erityisesti selvitettävä, kuka on asianomistaja, mitä sääntöjä on rikottu ja onko viranomaiselle toimitettu väärää tietoa. Muita keskeisiä seikkoja, jotka on toimitettava poliisin tiedoksi, ovat vastaukset kysymyksiin mitä, missä, milloin, kuka ja miten

¹⁸ <https://www.vtv.fi/vtv/kantelut-ja-vaarinkaytosilmoitukset/vaarinkaytosilmoitus/>.

¹⁹ Kansallinen AFCOS yhteyspiste toimii valtiovarainministeriössä valtiovarain controller -toiminnon yhteydessä. Lisätietoa ja yhteystiedot petostentorjuntayhteistyöstä: <https://vm.fi/petostentorjunta>.

todistusaineistoinen. Olennaista on myös tuoda esille, että kyse on EU:n elpymis- ja palautumistukiväliseen varoihin liittyvästä rikosepäilystä.

7.3.2. Euroopan syyttäjävirsto EPPO

RRP:n toimeenpanosta vastaavat viranomaiset voivat olla yhteydessä Euroopan syyttäjävirsto EPPO:n kansallisiin valtuutettuihin syyttäjiin jo ennen varsinaisen rikosilmoituksen tekoa. EPPO:n valtuutetut syyttäjät voivat auttaa selvittämään erityisesti EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuviin rikoksiin liittyvää rikostunnusmerkistöä. Tarvittaessa AFCOS-yhteyspiste avustaa RRP:n viranomaisia yhteydenpidossa EPPO:n kanssa.²⁰

8. EU:n ja kansallisen lainsäädännön noudattaminen

Tukiviranomaisen on varmistettava ja varmennettava elpymis- ja palautumissuunnitelmaa toimeenpannessaan ja siihen liittyviä tehtäviä hoitaessaan kaiken soveltuvan kansallisen ja EU:n lainsäädännön noudattaminen sekä otettava asianmukaisesti huomioon EU:n taloudellisten etujen suojaaminen. Tukiviranomaisten on erityisesti varmistettava RRF-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaisesti unionin taloudellisten etujen suojaaminen tukivälisestä täytäntöön pannelsaan ja toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tukivälisestä tuettuihin toimenpiteisiin liittyvä varojen käyttö on sovellettavan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaista erityisesti petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemisen, havaitsemisen ja korjaamisen osalta. Tukiviranomaisen tulee seurata ja todentaa lainsäädännön noudattamista asianmukaisesti järjestetyn sisäisen valvonnan avulla.²¹

Ohjeita tukiviranomaisille EU:n ja kansallisen lainsäädännön noudattamiseen, valtionavustuksiin, valtioneuvon ja julkisiin hankintoihin sekä korruptiontorjuntaan liittyen:

Valtionavustukset

[Valtionavustusten hallinnoinnin perusteita ja hyviä käytäntöjä: Opas valtionapuviranomaisten tueksi](#)

[Valtionavustustoiminnan valvonnan järjestäminen: Opas valtionapuviranomaisen tueksi](#)

[Valtionavustuksen vakioehdot](#)

Valtioneuvon

[EU:n valtioneuvon säännöt](#)

Julkiset hankinnat

[Julkisten hankintojen käsikirja 2023](#)

[Valtioneuvoston hankintaohje 2023](#)

[Hankintalainsäädännön velvoitteet rikosrekisteriotteiden selvittämisestä](#)

Korruptiontorjunta

[Korruptiontorjunta.fi](#)

[Korruptiontorjuntaan liittyviä ohjeita valtion virastoille ja laitoksille](#)

[Ilmoittajansuojelu](#)

²⁰ EPPO:n aluetoimisto Suomessa: <https://www.eppo.europa.eu/en/about/members/finland>.

²¹ Ks. ohje sisäisen valvonnan järjestämisestä: Sisäinen valvonta valtiohallinnossa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-848-4>.

[Virkamieseettinen toimintaohje](#)

EU-sihteeristön päällikkö,
finanssineuvos

Marketta Henriksson

Finanssiasiantuntija

Saara Palo

Liitteet

Riskiarvionväline

Mallipohja – Tarkastuslista: hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvaus

Mallipohja – Tarkastuslista: ministeriön johdon vahvistuslausuma

Mallipohja – Tarkastuslista: tukiviranomaisen johdon vahvistuslausuma

Mallipohja – Tarkastuslista: riskiarvioiden ja riskienhallintasuunnitelmien kattavuus

Jakelu

RRP:n toimeenpanoon osallistuvat ministeriöt ja tukiviranomaiset

Tiedoksi

VVC